

FYSIOZORG WINTERWANDELING 2024

1. “t Witte Hoes”, beter bekend als “Piet van het Witte Hoes”.

Het werd in 1933 gebouwd door Baronnesse van Sas, uitbaters waren Piet en Ida van der Woude. Deze verkochten het bedrijf in 1976 aan fam. Sanderman, die binnen het jaar het doorverkocht aan Hoogenboom Sanderman. Deze verbouwden de zaak groots. Nu zit de fam. Gorter op het bedrijf

Het gebied waarin wij vandaag gaan wandelen heet Hollands Schwarzwald, de Ravijntjes en de Koningsbelt. De naam Ravijntjes is ontstaan door de uitgegraven leemkuilen, waardoor er “ravijnen” zijn ontstaan.

Oorspronkelijk is het een onderdeel van het stuwwallenlandschap (o.a. Holterberg). Doordat de Rijssense boeren hun schapen op deze verhoogde gronden lieten grazen, ontstond op de heuvel een bedekking met heide en Vlierbesstruiken.

2. Hotel Rijsserberg, nu de Sallandse Heuvelrug

Het hotel was een deel van het investeringsplan van burgemeester Knottenbelt, "Holland Schwarzwald NV" genaamd. In 1918 was C. den Blijker de eerste pachter van dit Pension, maar dat was niet succesvol waardoor in 1920 de inboedel verkocht moest worden. In die tijd stonden er geen bomen en kon je vanaf hier de Friezenberg, Apenberg, Holterberg, Koningsbelt en bij helder weer Slot Bentheim zien. In 1929 werd Baronesse van Sas uitbater van het pand. Helaas brandde in 1932 het pension af en had de NV Schwarzwald het pand te laag verzekerd en kon deze niet meer opbouwen. Hierdoor investeerde de Baronesse in 1933 het bedrag van 3326 gulden en liet het "Witte Hoes" bouwen. Een Nijverdaller, dhr. Hofstee, herbouwde in 1932 het pensioen tot hotel, Hotel Rijsserberg.

Voor ons zien we het landschap zoals het er in 1900 uit zag. Het is een Wakelveldje (Huisje van Slot heet ook de Wakel). Wakel (in het Duits Wacholder) is de Twentse naam voor jeneverbesstruik. Uit de bes wordt tezamen met graan, jenever gestookt.

3. Rijssen was in 1944 zijn tijd ver vooruit

In die tijd had Rijssen een vliegveld, bij het Noorderbos, maar ook drie raket lanceerinstallaties. Hier werden in juni '44 tot maart '45 de Vergeltungswaffe I afgevuurd. Deze was gericht op Antwerpen. De inrichting was 46 meter lang en stond onder een hoek van 6 graden. De V1 was een soort kruisraket die op 600 meter hoogte op zijn doel afvloog met een snelheid van 600 km/u. De installatie diende als een soort katapult die de V1 binnen 46 meter naar startsnelheid van 400 km/u versnelde. Deze versnelling werd door explosie van waterstof peroxide opgewekt. De motor was een pulsjet motor die 47 hz was (brommende geluid). In de oorlog was het dan ook hier en in het verlengde hiervan een spergebied.

4- Leemspoor en steenfabriek Baan en ten Hove

Op de plek verderop, waar nu een mooi herenhuis staat, stonden omstreeks 1850 twee veldovens, een van Baan en de andere van ten Hove. In 1950 werd de door kolen gestookte ringoven geïntroduceerd en fuseerden beide families. Zo werd dit de steenfabriek Baan en ten Hove. Helaas viel het doek begin jaren tachtig voor dit bedrijf nadat ze de productie volledig geautomatiseerd hadden en daarvoor flink hadden moeten investeren, kort daarop stortte de bouwmarkt in door de hoge bankrente stand van 12%.

De leem kwam tot 1900 uit de leemkuilen. Daarna werd het in de Hoch opgegraven. Om de leem te transporteren, werd er in 1907 een spoorlijntje aangelegd. Aanvankelijk trokken paarden de spoorkarretjes, maar sinds 1917 werden paarden door een diesellocc vervangen. Tot vlak voor de oorlog was er slechts rails voldoende om zomers de klei tot het Jan Baarsveld te transporteren. In de winter werd de rail dan opgepakt en van het Jan Baarsveldje tot hier gelegd.

Het opgraven van de klei gebeurde met een soort baggermachine. Deze schraapte met bakjes de klei uit de put en wierp die dan in de kipkarretjes.

Wij lopen zo verder richting de Ravijntjes.

Vooraf passeren wij het Joodse kerkhof met de herdenksteen voor al de Joodse Rijssenaren die vermoord zijn tijdens de bezetting. Achter deze gedenksteen ligt het graf van Ies de Lange, hij overleefde Auschwitz maar ontdekte na terug keer dat Lea de Lange-Spanjar (32 jaar), Eva de Lange (7 jaar), Levie de Lange (4 jaar), Heiltje de Lange (2 jaar) en Aron de Lange (6 maanden) in Sobibor direct bij aankomst vergast zijn.

In de Tweede Wereldoorlog verloren 391 Rijssenaren het leven door oorlogsgerelateerde handelingen (moord op de Joden, gefusilleerde burgers en verzetsmensen, bombardementen, mislukte lancingen V1, Arbeidseinsatz slachtoffers maar ook Rijssenaren die aan het Oost Front meestreden met de Duitsers).

5- De Hoge Bank en de Ravijntjes

Hier stond vroeger een bank de zgn. Hoge bank. Deze zat op een zanddijk tussen alle leemkuilen. De leem werd gebruikt om in veldovens, die vaak naast het leemgaten stonden, tot stenen te worden gebakken. Dit werd gedaan door de zgn. roodhuiden. In 1820 waren er maar liefst een 50-tal tichelwerken op een bewonersaantal in Rijssen van 2000 . Naast de roodhuiden, waren er de blanken (fabrieksarbeiders) en negers (turfstekers wat tot 1940 nog plaatsvond).

De Ravijntjes, deze kuilen zijn met de hand gegraven. Maar in de jaren zestig waren een aantal van deze ravijnen een vies moeras omdat men hier de straatputzuigers leeg lieten lopen.

6 - De watertoren

De Koningbelt is het hoogste punt van Rijssen, welgeteld 44 meter hoog, daarom had Rijssen geen echte watertoren maar een heuvel die de watertoren genoemd werd. Dit was ook een uitkijkpunt, zo stond er bovenop de heuvel een oriëntaertafel.

In de oorlog stond hier tevens een uitkijktoren en een onderkomen van de Duitsers. Op 10 augustus 1944 werd hier een dienstdoende Duitse soldaat gedood, vermoedelijk door het verzet. De vermoedelijke reden is om de dropping richting de Friezenberg geheim te houden.

Dit was ver buiten de bebouwde kom en er stond een eenzaam huis waar de Cox (Nijzink) woonde. Er liep een zandpad naartoe, maar toen de zoon des huizes ging trouwen, moesten er rijplaten op het zandpad gelegd worden om de bruidegom met een auto van huis te kunnen halen.

Als we naar de andere zijde van het veld kijken, zien we dat het landschap zich iets verhoogt. Dit was vroeger het zandgat van de Beelbakker, Jansen van de biggenmarkt die hier het witzand weghaalde. In jaren zestig was dit een diepe kuil waar kinderen speelden. Helaas is er een kind onder het zand verdwenen en gestikt. Later is het gat gedicht met afval uit Rijssen.

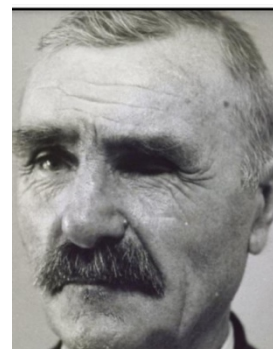
7- Tweede heide

De eerste en tweede heide, maar ook het park zijn de voorlopers van wat nu Lucky Luke is. Hier ontmoette de jeugd elkaar op zondagmiddag tussen de kerkdiensten door. Genietend van de vrije natuur is hier veel leven ontstaan...

Deze tweede heide geeft een goede indruk van hoe Rijssen aan de zuidzijde eruitzag tot 1850.

8- Het Vaticaan

Dit is het Vaticaan van Mensink. Geen elektriciteit, geen stromend water, maar wat ik begrepen heb wel veel alcohol. Het eigenlijke Vaticaan zat op de Norrebelt waar nu camping de Goldene kettne zit. Daar woonde vroeger Jans van de Diele. Jans was vrijgezel, had 1 oog en erg veel dorst. Op de vuilnisbelt stond een houten huisje welke hij het Vaticaan noemde.

9- Karel van de Notaris

De kluizenaar Karel Schonfeld Wichers, 1891 tot 1993. Notariszoon en kandidaat-notaris. Op weg naar zijn beëdiging is hij omgedraaid en is de wereld gaan verkennen met zijn "Keuklkoare" een oude Renault Estafette met pipo de clown op bouw.

Karel heeft jaren lang in boomhutten geleefd en had zelf zijn schuilkelder, welke later door Sprengmeester Roeterdink gebruikt werd om explosieven in op te slaan. Karel was een broer van de bekende schrijver Belcampo (= Schonfeld) en zelf schrijver van het Twents woordenboek. Karel had geen kinderen en zo is het huis geschonken aan een aantal vrienden die hem op zijn reizen door Europa begeleidde, maar hem ook tot zijn laatste reis bleven bezoeken. Hij noemde die groep 'de Meuge' . Hiervan was BoertnJan Nijland er een. Sinds een aantal jaren is het huis in het bezit van een vastgoedbedrijf en is er een vergunning tot sloop afgegeven

